

בנין גבולות ארץ ישראל

והיה לכם פאת נוב ממדבר צין על ידי אדום והיה לכם גבול נגב מקצת ים המלח קדמה (במדבר ל"ד, ג')

פירש רש"י, ממדבר צין. אשר אצל אדום, מתחילת מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות. כיצד, שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל זו, קצת ארץ ישראל, וארץ אדום כולה, וארץ מואב כולה. ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית, שנאמר בפרשה זו מעצמן נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה, ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים, שנאמר מן השיחור אשר על פני מצרים (יהושע י"ג, ג'). ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל. וארץ אדום אצלה לצד המזרח, וארץ מואב אצל ארץ אדום, בסוף הדרום למזרח. וכשיצאו ישראל ממצרים, אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ, היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ ישראל, ולא עשה כן, וזהו שנאמר ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים (שמות י"ג, י"ז), שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען, כענין שנאמר בפלשתים יושבי חבל הים גוי כרתים (צפניה ב', ה'), ולא נחם אותו הדרך, אלא הסיבן והוציאם דרך דרומה אל המדבר, והוא שקראו יחזקאל מדבר העמים (יחזקאל כ', ל"ה), לפי שהיו כמה אומות יושבים בצדה והולכין אצל דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד, עד שבאו לדרומה של ארץ אדום, ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה, ולא רצה, והוצרכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב כו'.

שיטת רש"י דנחל מצרים הוא הנילוס

א) הנה רש"י ס"ל ד"נחל מצרים" הוא ה"נילוס". - וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל,

ותרגום ירושלמי (להלן במדבר ל"ד, ה'). - וכן פירש הגר"א (ביהושע ט"ו, ד').

שיטת רבי סעדיה גאון דנחל מצרים הוא ואדי אל עריש

ב) אמנם בפירוש סעדיה גאון על התורה (פרשת משפטים, על הפסוק ושתי את גבולך) מובא שכל ביאר רבי סעדיה גאון ד"נחל מצרים" הוא "ואדי אל עריש". - וכן כתב הרדב"ז בביאור לרמב"ם (פ"א מתרומות ה"ז) בזה"ל: "נחל מצרים הנקרא ואדי אל עריש, ומי שאומר נחל מצרים הוא נילוס טועה הוא". עכ"ד. וכיו"ב כתב בתשובותיו (סימן ב' אלפים ר"ו, ח"ה סימן ש"א), והוסיף שכן כתב גם כן ה"כפתור ופרח".

ביאור דודי מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי

ג) וכבר ביאר מו"ר דודי מרן הגר"ח קניבסקי זללה"ה, שאפשר לעשות שלום בין הראשונים, דכל זה נקרא נילוס, שהוא תחילת הנילוס, ואפילו אין מחובר ממש אין מתחשבין בפרצות קטנות כיון שסמוכה לנילוס, דומיא דאמרינן בבכורות (נ"ה:) סולמי דפרת נינהו.

בשאר מקומות המוזכרים בתורה

ד) ולענין שאר המקומות המוזכרים בתורה, כתב דודי מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זללה"ה בספרו "דרך אמונה" (פ"א מתרומות ה"ז, בביאוה"ל בד"ה מאשקלון) דהנחל הנקרא כיום "נחל צין" הנמשך לכל אורך הדרום, הוא הגבול הדרומי של ארץ ישראל. ונימוקו, דבב"ב (ע"ד:) אמרינן מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה, אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל, ואלו הן שבעה ימים כו', ואלו הן ארבעה נהרות ירדן וירמוך וקירומין ופיגה. והלשון מקיפין משמע שהן סביב כל ארץ ישראל כמו מוקף חומה, ובצד מערב הוא הים הגדול לכל אורך הארץ, ובצד מזרח הוא נחל הירדן לכל אורך הארץ, ובצד דרום ישנו

נחל הנקרא כיום "נחל צין" והוא מתחיל סמוך לים המלח והמשך עד הים הגדול. וצ"ל דזהו המשך של הירדן שיוצא מים המלח ומגיע עד הים הגדול, וכדאיתא בב"ב (ע"ד:) שהירדן מגיע לבסוף לים הגדול. וגם במקומות שמפסיק קצת הנחל אפשר שהוא מתחבר תחת האדמה. אבל אין לומר שכל הנחל כולו נמצא תחת האדמה דהא מקיפין קתני, ואם כן "נחל צין" הוא הגבול הדרומי של ארץ ישראל. [ולכן המושב "ירוחם" הוא בתוך גבול ארץ ישראל. והמושב שקורין "מצפה רמון" הוא חוץ לגבול]. ומכיון שהתורה הזכירה את ים המלח כנקודה מזרחית אחרונה של ארץ ישראל, ומשם הגבול פונה למערב, רק שבדרכו הוא "ונסב", אם כן הוא נסב כל כך הרבה למטה, היתה התורה נוקטת מקום אחר יותר למטה כנקודה מזרחית אחרונה, ולא את "ים המלח".

בדברי הרמב"ם פי"ח מקידוש החודש ה"ט"ז

ה) והנה יש שציידו להחמיר יותר, ש"מעלה עקרב"ם ו"קדש ברנע" "עצמון" אינם סמוכים לים המלח, אלא הם הרבה למטה בצד דרום לפני שהגיע לים הגדול. - ויסוד הנידון הוא ממש"כ הרמב"ם (פי"ח מקידוש החודש ה"ט"ז) ששטח ארץ ישראל הוא ממעלה שלשים עד מעלה שלשים וחמש, ושטח הערבה הצפונית הוא בתוך המעלה השלשים.

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
580442473 מס' (ע"ד)
לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה.
משרד: רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091
דוא"ל:
chekermishpat@gmail.com
Chikrei Mishpat Institute
Office: 21 Harav Kotler St.
Bney Brak
Tel / fax: 03-5785091